

วรรณกรรมและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร บทความและรายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการเรียนการสอน แล้วได้รวบรวม วิเคราะห์และสรุปออกมาว่าการวางแผนและการเตรียมการสอน การดำเนินการสอน และการประเมินผลเป็นกิจกรรมหลักของเรื่อง การสอน ที่ครูอาจารย์ที่ทำหน้าที่ด้านการสอนจะต้องปฏิบัติ ดังนั้นในบทนี้จึงเป็นการเสนอเกี่ยวกับความหมายของการสอน แนวความคิดเกี่ยวกับกิจกรรมการสอนในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวนี้อาจมีหลักการและวิธีที่พึงปฏิบัติอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการสอนของอาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาลในกรุงเทพมหานคร .

ความหมายของการสอน

โทมาส เอฟ กรีน (Thomas F. Green) กล่าวถึง การสอนว่า การสอนมีคำ 2 คำที่ใช้ใกล้เคียงกัน คือคำว่า "Teaching" และ "Instructing" แต่โดยความหมายแล้ว 2 คำนี้ไม่ใช่อย่างเดียวกัน Teaching เป็นเรื่องของการชักเกลาพฤติกรรม รวมถึงการทำให้เกิดความรู้และความเชื่อ แต่มุ่งเน้นการชักเกลาพฤติกรรมมากกว่าการทำให้เกิดความเชื่อ ยกตัวอย่างเช่น การสอนสุนัขให้นั่ง ให้คาบของ เราจะใช้คำว่า Teaching มากกว่า Instructing ในทำนองเดียวกัน ถ้าสอนให้คนกระทำอะไรมากกว่าเป็นการสอนให้คนรู้ในเรื่องอะไรแล้ว ใช้ Teaching มากกว่า Instructing¹

¹ Thomas F. Green, The Activities of Teaching (New York : McGraw-Hill Book Co., 1971), p.27.

ส่วนการฝึก (Training) สุนัขหนึ่งเป็นการออกคำสั่งให้มันกระทำ มีการให้รางวัลและลงโทษ แต่เราจะไม่อธิบายให้มันทราบถึงความหมายและเหตุผลของการสั่งนั้น สุนัขก็ไม่รู้จักถามว่าทำไมต้องกระทำหรือ เราให้มันทำนั้นมีความหมายอย่างไร ดังนั้น การฝึกจึงจำกัดในเรื่องความคิด ความฉลาด หรือการติดต่อกับสื่อสาร แต่เป็นการสร้างนิสัยให้เคยชิน ไม่จำเป็นต้องเกิดความรู้หรือความเชื่อ แต่การสอน (Instructing) เกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับเรื่องของการรู้ความเข้าใจ และเป็นเรื่องของเหตุผล ตีราคา ชั่งน้ำหนัก คัดลึนใจและอธิบาย ดังนั้นเมื่อเราพูดถึงเรื่อง Instruction เราจะเกี่ยวข้องกับเรื่องของ Teaching ด้วย ตรงกันข้าม เมื่อเราพูดถึงเรื่อง Teaching เราไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องของ Instruction¹

แอล เอส วิกอสกี (L.S. Vygotsky) ให้ความหมายของการสอนไว้ว่า "เป็นส่วนหนึ่งของแนวความคิดที่สำคัญ มีอิทธิพลในการที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิวัฒนาการ และเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการด้านจิตใจ"²

เจอร์โรม เอส บรุนเนอร์ (Jerome S. Brunner) กล่าวว่า "การสอน (Instruction) คือการสนับสนุนหรือชักจูงให้มีความเจริญงอกงาม"³

¹Thomas F. Green, The Activities of Teaching, pp.27-28.

²L.S. Vygotsky, Thought and Language (Cambridge : The M.I.T. Press, 1962), p.85, "Questing" Philip L. Hosford, An Instructional Theory A Beginning (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1973), p.30.

³Jerome S. Brunner, Toward A Theory of Instruction (New York : W.W. Norton and Company, 1968), p.1, "Questing" Philip L. Hosford, An Instructional Theory A Beginning (Englewood Cliffs, N.J.:Prentice Hall, 1973), p.30.

ฟิลลิป แอล ฮอสฟอร์ด (Philip L. Hosford) ให้ความหมายของการสอน (Instruction) สรุปได้ว่า เป็นขบวนการของการให้คำชี้แนะแนวทาง จะรวมเอาเรื่องของ การสอน (Teaching) และการจัดบริหารงานต่าง ๆ (Management) รวมเข้าไปด้วย โดยยอมรับว่า Teaching เป็นส่วนหนึ่งของ Instruction¹

ส่วนความหมายของ Teaching ตามความเห็นของ เมเดลีน ฮันเตอร์ (Madeline Hunter) หมายถึง "พฤติกรรมที่ผู้ปฏิบัติตั้งใจและมุ่งให้มีการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งที่สามารถสังเกตได้จากการที่บุคคลหนึ่งได้พยายามจะมีอิทธิพลหรือมีผลต่ออีกบุคคลหนึ่งเพื่อ เหตุผลบางประการ"²

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า Teaching จะเป็นปฏิกิริยาสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน ส่วน Instruction จะมีความหมายกว้างมากกว่า Teaching โดยเฉพาะ เป็นเรื่องของ การให้คำชี้แนะแนวทาง เพื่อสนับสนุนช่วยเหลือหรือชักจูงให้เกิดความเจริญงอกงาม

เจ แอล เมอร์เซลล์ (J.L. Mursell) ให้ความหมายของ Teaching ว่าเป็นการจัดบริหารในเรื่องของการเรียนรู้ การจัดการการเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องมีครูสอนคนที่ทำการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และมีการระบบระเบียบ ขั้นตอนการเรียนรู้ แล้วค้นพบวัตถุวิธีการต่าง ๆ ก็เท่ากับว่าเขาทำหน้าที่สองบทบาทในเวลาเดียวกัน คือเป็นทั้งครูและนักเรียน ความหมายนี้จึงแตกต่างไปจากความหมายของการสอน (Teaching) โดยทั่วไปที่จะหมายถึง การชี้แนะแนวทางหรือให้คำปรึกษาแนะนำ ซึ่งมีครูทำหน้าที่นี้ จึงมีกิจกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้น

¹Philip L. Hosford, An Introductory Theory A Beginning (Englewood Cliffs, N.J.:Prentice Hall, 1973), pp.30-31.

²Madeline Hunter, "The Teaching Process," in The Teacher's Handbook, Edited by Dwight W. Allen and Eli Seifman (Glenview, Illinois : Scott, Foreman and Company, 1971), p.147.

การสอนในลักษณะนี้จึงต้องประกอบด้วยเรื่องของการจัดกิจกรรม ประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้¹

การสอน (Teaching) ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ถ้าปราศจากการสื่อสารด้วยภาษา ถึงแม้ว่าในการสอนบางครั้งอาจมีช่วงว่างระยะหนึ่งที่ไม่ได้ใช้การสื่อสารด้วยภาษา ซึ่งโรเนลด์ ที ไฮแมน (Ronald T. Hyman) ก็ได้เห็นด้วยกับข้อความนี้เพราะจากการศึกษาวิจัยของเขาด้วยการบันทึกการสอนในชั้นเรียนโดยการอัดเทป พบว่า สองในสามของระยะเวลาที่ครูสอนในชั้นเรียนนั้นต้องใช้ภาษาพูด เช่น การสอนที่ใช้วิธีบรรยาย² นอกจากนี้การสอนโดยมากมักเกิดขึ้นในลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน มีการเผชิญหน้ากัน (Face-to-Face Relation) แม้ว่าในบางครั้งครูกับนักเรียนจะไม่ได้อยู่ที่แห่งเดียวกัน เช่น การสอนทางโทรทัศน์ แต่การกระทำของครูก็ยังมีผลต่อนักเรียนและทำให้เกิดประสบการณ์ได้เช่นเดียวกับการสอนในชั้นเรียน³

แต่เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการสอนของอาจารย์พยาบาล ความหมายของการสอนในที่นี้ผู้วิจัยจึงหมายถึงการสอนในโรงเรียน สรุปความหมายการสอน คือ การชี้แนะแนวทางหรือให้คำแนะนำเพื่อมุ่งชักเสลาพฤติกรรมและให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น โดยมีครูทำหน้าที่สอน (Teaching) และนักเรียนเป็นผู้เรียน ผู้เรียนจะได้รับความช่วยเหลือให้เป็นผู้ที่มีความรอบรู้ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้⁴

¹J.L. Mursell, Successful Teaching, 2d ed. (Tokyo, Japan : Kogakusha Co., 1954), pp.18-20.

²Ronald T. Hyman, Ways of Teaching (Philadelphia : J.B. Lippincott Company, 1970), p.17.

³Ibid., p.18.

⁴Herman J. Peters; Collins W. Burnett and Grail F. Farwell, Introduction to Teaching (New York: The Macmillan Co., 1963), pp.51-53.

องค์ประกอบพื้นฐานของการสอน

ประสาธ บัณฑิตวงศ์กุล กล่าวถึงการสอนใน โรงเรียนว่าควรมีองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญอย่างน้อย 3 ประการคือ

ก. ทฤษฎีการสอน เป็นเรื่องที่มีนักศึกษาถึงพฤติกรรมของครูว่าควรปฏิบัติอย่างไร มีเนื้อหาและวิธีการอย่างไรที่จะนำมาใช้ในสถานการณ์ทั้งในและนอกชั้นเรียน เพื่อช่วยให้การสอนนั้นมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ข. ทฤษฎีการเรียนรู้ เป็นเรื่องของธรรมชาติของการเรียนรู้ซึ่งจะช่วยให้ผู้สอนเข้าใจถึงวิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมขึ้นในตัวผู้เรียน

ค. ปรัชญาการศึกษา เป็นเรื่องของแนวความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกและค่านิยมต่าง ๆ ที่จะเป็แนวทางในการสอนของครู โดยจะช่วยในเรื่องการกำหนดความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา วิธีการสอน รวมทั้งการวัดผลและประเมินผล¹

ภิญ โย สาคร ได้กล่าวถึงวิชาชีพที่จำเป็นสำหรับครูว่า

เป็นวิชาที่สอนหรือเตรียมบุคคลให้เป็นครู วิชาชนิดนี้มีสอนอยู่ในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย วิชาการศึกษาสอนเกี่ยวกับจิตวิทยาการศึกษา ปรัชญา ประวัติ การศึกษา หลักสูตร วิธีการสอน วิชาเฉพาะ วิธีสอนทั่วไป การสอน การบริหาร การนิเทศการศึกษาและวิชาอย่างอื่นที่ครูควรรู้สึกเป็นจำนวนมาก รวมความว่า เป็นวิชาทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติ ซึ่งก่อให้เกิดความเจริญงอกงามสำหรับอาชีพครู²

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า ผู้ที่จะทำหน้าที่สอนโดยเฉพาะครู อาจารย์ควรได้รับการศึกษา

¹ประสาธ บัณฑิตวงศ์กุล, "รูปแบบของการสอนที่ดี," มิตรครู 7 (15 เมษายน 2517) : 18.

²ภิญ โย สาคร, หลักการศึกษา พิมพ์ครั้งที่ 2 [ม.ป.ท., ม.ป.ป.], หน้า 8.

อบรมวิชาครูหรืออย่างน้อยควรมีความรู้ในวิชาทางด้านการศึกษา การเรียนการสอน เพื่อจะได้ทำการสอนที่มีประสิทธิภาพและได้ผลตามจุดหมาย

แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมการสอน

ครูเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบกว้างขวางหลายด้าน พอสรุปได้คือ

- ก. ความรับผิดชอบในด้านการสอน
- ข. ความรับผิดชอบในการให้คำปรึกษาแนะนำ
- ค. ความรับผิดชอบด้านการบริหาร¹

นอกจากความรับผิดชอบใน 3 ด้านดังกล่าวนี้แล้วยังมีนักการศึกษาอีกหลายท่านได้กล่าวถึงบทบาท ความรับผิดชอบของครูในด้านอื่น ๆ อีก ในที่นี้จะเสนอเฉพาะบทบาทความรับผิดชอบด้านการสอนเท่านั้น

ก. ความรับผิดชอบด้านการสอน การสอนเป็นความรับผิดชอบอย่างแรกของครูในชั้นเรียน โดยครูจะเป็นผู้นำความรู้ในเนื้อหาวิชามาเสนอในชั้น เนื้อหาวิชาและขอบเขตของเนื้อหาที่ครูจัดเตรียมมานั้นขึ้นอยู่กับสาขาวิชา ระดับความรู้ของนักเรียนและเหตุการณ์ตามสภาพกาลเวลา²

งานที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของครูในชั้นเรียนคือ การประเมินผลการศึกษาซึ่งรวมถึงการประเมินความสำเร็จของนักเรียน พร้อมกับวิเคราะห์ว่านักเรียนแต่ละคนมีความสามารถและมีจุดอ่อนในเรื่องใด³

เอคมันด์ แอมมิดอน และ ฮลิซาเบธ ฮันเตอร์ (Edmund Amidon and

¹Peter; Burnett and Farwell, Introduction to Teaching, pp.51-53.

²Ibid., p.59.

³Ibid., p.62.

Elizabeth Hunter) ให้แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมการสอนไว้ 7 อย่าง สรุปได้ดังนี้

1. การจูงใจ ซึ่งหมายถึงพฤติกรรมการสอนทุกอย่างที่ทำให้ให้นักเรียนสนใจในเนื้อหาวิชา
2. การวางแผน ครูวางแผนการสอนได้หลายวิธี อาจทำในรูปของการวางจุดมุ่งหมายในระยะสั้นและระยะยาว เป็นช่วงระยะ ๆ เป็นวัน เป็นสัปดาห์ เป็นปี โดยวางแผนด้วยตนเอง ร่วมกับครูอื่น ๆ และร่วมกับนักเรียน
3. การพูด เป็นการอธิบายให้ทราบถึงเนื้อหาวิชา
4. การเป็นผู้นำในการอภิปราย โดยครูสนทนากับนักเรียนมากกว่าจะเป็นการบรรยายให้นักเรียนฟังแต่เพียงอย่างเดียว ดังนั้นครูจึงต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำการสนทนาอภิปรายในเรื่องนั้น ๆ ด้วย
5. การลงโทษ เป็นกิจกรรมที่ครอบคลุมตั้งแต่เรื่องการตักเตือนไปจนถึงการทำโทษ
6. การให้คำปรึกษา เป็นกิจกรรมที่ครูจะต้องเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของนักเรียนในชั้นเรียน ในด้านอารมณ์และสังคม เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนด้านจิตใจ (affective domain) ได้แก่ การมีทัศนคติที่ดี มีความรู้สึก รัก ชอบ เป็นต้น
7. การประเมินผล ครูเป็นผู้ประเมินผลนักเรียนแต่ละคน และทำการวินิจฉัยพร้อมทั้งรายงานผลให้นักเรียนได้ทราบ¹

สำหรับการสอนในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันระดับสูงกว่าการศึกษาระดับมัธยมนั้น ไทพูร์ย์ สินลาร์ตัน กล่าวไว้ว่า "เรามักไม่ค่อยคำนึงถึงวิธีการสอนกันเท่าใดนัก และได้เสนอให้มีความสนใจในวิธีสอนขึ้น ซึ่งในทางปฏิบัติ วิธีสอนนี้จะครอบคลุมไปตั้งแต่เรื่องการวางจุดมุ่งหมาย การเลือกเนื้อหาวิชาที่สอน วิธีการสอนควบไปถึงการวัดผล"²

¹Edmund Amidon, and Elizabeth Hunter, Improving Teaching (New York : Holt, Rinehart and Winson, 1967), pp.5-6.

²ไทพูร์ย์ สินลาร์ตัน, "จดหมายจากอเมริกา," วารสารครูศาสตร์ 4 (กุมภาพันธ์-พฤษภาคม 2517) : 81 - 84.

ลอเรตตา ฮี ไฮด์เกอร์เคน (Loretta E. Heidgerken) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ด้านการสอนของอาจารย์พยาบาล สรุปไว้ดังนี้

1. เป็นผู้วางแผนและจัดบริหารวิชา ได้แก่การเลือกวัตถุประสงค์และคัดเลือกเนื้อหาวิชา ทำการสอนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในชั้นเรียน และในคลินิกให้สัมพันธ์กับเนื้อหาวิชาอื่น ๆ ในหลักสูตรด้วย
2. สร้างสรรค์และรักษาบรรยากาศที่ดีที่จะกระตุ้นและส่งเสริมการเรียนรู้
3. ปรับปรุงการสอน เตรียมและคัดแปลงอุปกรณ์การสอนให้เหมาะสม
4. จูงใจและท้าทายให้นักเรียนเกิดความสนใจในสิ่งใหม่ ๆ
5. ทำการสอน (Teaching) ได้แก่การให้ข้อมูลและบอกถึงสิ่งที่ควรรู้ อภิปรายให้ความกระจ่าง สาธิตวิธีทำและแสดงอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ดู
6. ประเมินผลทั้งในเรื่องของแผนการเรียน กิจกรรมต่าง ๆ ผลการเรียนของนักเรียนที่สัมพันธ์กับการสอนและการมอบหมายงานของครู¹

จากแนวคิดเหล่านี้พอสรุปได้ว่าบทบาทหรือความรับผิดชอบด้านการสอนของครูแบ่งออกเป็นกิจกรรมใหญ่ ๆ 3 ด้าน คือ

1. ด้านการวางแผนและการเตรียมการสอน
2. ด้านการดำเนินการสอน
3. ด้านการประเมินผล

ตอนต่อไปจะได้กล่าวถึง 3 ด้านนี้ อย่างละเอียด

¹Heidgerken, Teaching and Learning in School of Nursing : Principle and Method, pp.33-34.

การวางแผนและการเตรียมการสอน

การวางแผนการสอนในที่นี้กล่าวถึงเฉพาะการวางแผนการสอนในระดับครูผู้สอน ซึ่งเป็นการวางแผนเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่สอน (Planning Course of Instruction) การวางแผนเป็นสิ่งจำเป็นต่อการสอนที่ดี เพราะจะช่วยสร้างสรรคแนวความคิดและความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ได้ดี แต่ในขณะที่เดียวกันการเรียนการสอนในสภาพการณ์จริง อาจทำให้การเริ่มต้นการเรียน ไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ แม้แต่แผนที่ที่ดีสุดอาจถูกเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ แต่ก็ไม่ใช่เลิกล้มหรือทำลายแผนที่สร้างนั้นเสีย การวางแผนจะต้องคำนึงถึงผู้เรียน และสิ่งที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ ความพึงพอใจของผู้เรียนจะช่วยให้นักเรียนเกิดความต่องการที่จะเรียนรู้มากขึ้น ดังนั้นนักเรียนจึงควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนการสอน ซึ่งได้แก่การมีส่วนร่วมในการจัดบริหารวิชา ประเมินผล การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การวางแผนในแต่ละหน่วยวิชา วางแผนประจำวัน วิธีการสอน วิธีการเรียนรู้ รวมทั้งในเรื่องการใช้สื่อการสอน¹

การวางแผนการจัดบริหาร วิชาในระดับหน่วย เป็นสิ่งจำเป็นต่อการศึกษาในวิชาชีพ เพื่อจะได้มีความเกี่ยวโยงของเนื้อหาวิชาในแต่ละหน่วย การวางแผนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหรือดำเนินการจัดบริหาร วิชา นั้นแตกต่างกันไปในครูแต่ละคน ซึ่งขั้นตอนในการวางแผนการสอนในแต่ละหน่วย ควรพิจารณาในเรื่องต่อไปนี้

1. พิจารณาเกี่ยวกับตัวนักเรียน เนื้อหาวิชาที่สอนไปแล้ว และประสบการณ์โดยตรงของนักเรียนที่ได้รับ ซึ่งจะเป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่าการเรียงลำดับหน่วยใดเหมาะสม มีความเกี่ยวโยงกับหน่วยอื่น ๆ และกับประสบการณ์ทางคลินิกหรือไม่ จะทราบสิ่งเหล่านี้ได้โดยการทำการทดสอบก่อนเรียน ภายหลังจากนั้นจึงพิจารณาเปลี่ยนแปลงเนื้อหาในหน่วยหรือเปลี่ยนแปลงจุดที่ต่องการ เน้นเสียใหม่

2. ขอบเขตของเนื้อหาภายในหน่วย จะต้องมีความเพียงพอ เป็นประโยชน์และ

¹ Heidgerken, Teaching and Learning Experience in School of Nursing : Principle and Method, p.278.

สัมพันธ์กับสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นในผู้เรียน มีการเรียงลำดับและสัมพันธ์กัน

3. หัวข้อเรื่องของหน่วย คอ่งสั้นและครอบคลุมถึงเรื่องการเรียนการสอนทั้งหมด ชื่อเรื่องที่ดีจะทำให้เกิดความสนใจเรียนได้

4. เนื้อหาในหน่วยวิชา โดยสังเขปควรบอกให้นักเรียนทราบ

5. สร้างวัตถุประสงค์ของหน่วย วัตถุประสงค์ของการศึกษามี 4 ระดับ คือ วัตถุประสงค์การศึกษาระดับสูงสุดที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับสังคม (Ultimate Objectives) วัตถุประสงค์ทั่วไปของการศึกษาในแต่ละวิชา (General Objectives) วัตถุประสงค์ของครูที่เน้นเรื่องในหน่วยการสอนที่ให้กับนักเรียน (Teacher's Objectives) และวัตถุประสงค์ของนักเรียนที่เป็นเรื่องในหน่วยการสอนเดียวกัน (Student's Objectives) วัตถุประสงค์ดังกล่าวจะถูกนำมาประกอบการวางแผนและใช้ในการสอน

6. วางแผนในเรื่องของหน่วยที่สอนได้แก่การวางแผนเพื่อกระตุ้นผู้เรียนให้ผู้เรียนได้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์

7. มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยอาศัยจากความต้องการและความประสงค์ของนักเรียนแต่ละคน และจากลักษณะวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

8. มีวิธีการสอนที่เหมาะสม โดยวิธีการนั้นจะต้องทำให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มเกิดขึ้น เป็นวิธีการที่ก่อให้เกิดการเสริมแรง

9. ประเมินผลการจัดบริหารหน่วยวิชาที่สอนเพื่อให้เกิดความแน่ใจว่าการทดสอบที่ใช้นั้น สามารถวัดหรือประเมินวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

โรเบิร์ต เอส ฮาร์แนค (Robert S. Harnack) กล่าวว่า การวางแผนการสอนครูควรคิดถึงจุดสำคัญของเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ความต้องการ ความสนใจ และคุณลักษณะของผู้เรียน

2. จุดมุ่งหมายเฉพาะและวัตถุประสงค์ของการสอนในชั้นเรียนซึ่งจะต้อง

สัมพันธ์กับงานทุกอย่างของโรงเรียน

3. กิจกรรมในชั้นเรียนที่จะต้องจัดให้มีขึ้นทั้งของเฉพาะกลุ่มและในแต่ละบุคคล

4. ขอบเขตของเนื้อหาวิชา หัวข้อเรื่องหรือปัญหาที่ช่วยสนับสนุนให้การสอน

บรรลุตามวัตถุประสงค์

5. ใช้รูปกรณการสอนแบบต่าง ๆ ทั้งแต่เอกสารประกอบคำบรรยาย
กระดานดำ โสตทัศนูปกรณ์ เป็นต้น

6. เครื่องมือที่ใช้วัดผลเพื่อแยกแยะความก้าวหน้าและความสำเร็จของ
นักเรียน¹

จากการศึกษาค้นคว้าบทความ เอกสารต่าง ๆ พอจะสรุปได้ว่าในการวางแผน
การสอนนั้นครูจะต้องปฏิบัติคือ ประการแรกกำหนดวัตถุประสงค์ของการสอน ประการที่สอง
จัดบริหาร เนื้อหาวิชาที่จะสอนว่ามีขอบเขตของความรู้ที่จะสอนมากน้อยแค่ไหน ควรจัดการเรียน
การสอนอย่างไรจึงจะบรรลุตามวัตถุประสงค์ และประการที่สาม หาวิธีการประเมินผลเพื่อจะ
ได้ทราบว่า การสอนนั้นบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ และเนื่องจากวัตถุประสงค์
ในการสอนแต่ละวิชามีหลายประการ ดังนั้นในการประเมินผลผู้สอนจำเป็นต้องหาวิธีวัดและ
ประเมินผลหลาย ๆ วิธีด้วยกัน² ซึ่งการวางแผนการสอนทั้งสามข้อดังกล่าวนี้ สุมิตร คุณานุกร
เรียกว่า สูตร 3 กลองในการเตรียมการสอน เขียนออกมาในรูปของ โมเดล (Model)
ได้ดังนี้

¹Robert S. Harnack, The Teacher : Decision Maker and Curri-
culum Planner (Pensylvania : International Textbook Co., 1968),
p.89.

²สุมิตร คุณานุกร, "การวางแผนการเรียนการสอน," ใน คู่มืออาจารย์
การเรียนการสอน, ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 61.

สูตร 3 กล้องในการเตรียมการสอน¹

กล้องที่ 1 วัตถุประสงค์	กล้องที่ 2 การเรียนการสอน	กล้องที่ 3 การประเมินผล
ต้องการให้อะไร เกิดขึ้นกับผู้เรียน	ทำอย่างไรหรือจัดการเรียน การสอนอย่างไร สิ่งที่ต้อง- การจึงจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน	จะทราบได้อย่างไรว่า สิ่งที่เราต้องการเกิด ขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นแก่ ผู้เรียน

ก. วัตถุประสงค์ของการสอน คือ จุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของ
ผู้เรียนจากสิ่งที่ไม่เคยมีอยู่ในตัวผู้เรียนให้ปรากฏขึ้นในตัวผู้เรียน เมื่อการเรียนจบลงแล้ว
พฤติกรรมที่ต้องการเปลี่ยนแปลงนี้ ต้องเป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกตและวัดได้² จุดมุ่งหมาย
เชิงพฤติกรรมนี้มีองค์ประกอบสำคัญอยู่ 3 ประการดังนี้

1. กำหนดการกระทำที่สังเกตเห็นได้ (Observable Behavior) คำที่
กำหนดจึงเป็นคำชี้บ่งหรือแสดงการกระทำ

2. กำหนดเงื่อนไข (Condition) คือกำหนดว่าการกระทำนั้นเกิดขึ้น
อย่างไร ที่ไหน เมื่อไร

3. กำหนดเกณฑ์หรือมาตรฐาน (Criterion) เป็นเกณฑ์ที่จะใช้วัดความ
สำเร็จของพฤติกรรมว่าเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด เป็นที่พอใจหรือไม่³

¹ สมิตร์ คุณานุกร, "การวางแผนการเรียนการสอน," หน้า 59.

² สำเริง บุญเรืองรัตน์, การวิจัยโปรแกรมการสอนเรื่องการจัดวัตถุประสงค์
ของการสอน [ม.ป.ท., ม.ป.ป.], หน้า 6.

³ บุญเสริม ฤทธาภิรมย์, "จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมกับหลักสูตรใหม่," มิตรครู
18 (31 กรกฎาคม 2519) : 21.

การเขียนจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของการสอนหรือการศึกษาโดยสรุปแล้วมุ่ง
ให้ผู้เรียนมีความสามารถในองค์ประกอบใหญ่ ๆ 3 ประการด้วยกันคือ

1. ด้านสติปัญญา (Cognitive Domain) เป็นความสามารถเกี่ยวกับ
สมองหรือปัญญาของผู้เรียน มีอยู่ 6 ระดับ ได้แก่ มีความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ สามารถ
วิเคราะห์และสังเคราะห์ได้¹
2. ด้านจิตใจ (Affective Domain) หมายถึง ความรู้สึกต่าง ๆ เป็น
ขบวนการทางจิตวิทยา เช่น ทัศนคติ ความรู้สึกรักไม่รัก ความสนใจ ความซาบซึ้ง ความต้องการ
 เป็นต้น
3. ด้านร่างกาย (Psychomotor Domain) หมายถึง ทักษะต่าง ๆ ที่
ต้องใช้ความสามารถทางร่างกาย เป็นความสามารถในการประสานความสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อ
ต่าง ๆ สายตาและสมอง

สมัยปัจจุบันแผนการสอนมีความมุ่งหมายให้นักเรียนสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม
ได้และให้มีการพัฒนาการทุกด้านเป็นอย่างดีที่สุด กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือความมุ่งหมายของการศึกษา
เปลี่ยนไป แผนการสอนที่เคยใช้แต่เดิมจะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงไปด้วย²

ข. การเตรียมการสอน คือการเตรียมความรู้ที่จะสอน การวางแผนการสอน การจัด
กิจกรรม ประสบการณ์ วิธีสอน และอุปกรณ์ต่าง ๆ และเขียนบันทึกการสอนลงในสมุด ทั้งนี้เพื่อ
ให้การเรียนการสอนสำเร็จตามความมุ่งหมาย³ เมื่อครูได้ศึกษาหลักสูตร โครงการสอนหรือ
แผนการสอน และศึกษาเนื้อหาของวิชาที่จะสอนแล้ว ก็จะเตรียมการสอนต่อไป การเตรียมการสอน
แบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ

¹บุญเสริม กุทธาภิรมย์, "จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม...", หน้า 19-20.

²เสนาะ ชรรณกรของอาคม, "หลักการสอน," วิทยุศึกษา 11 (กุมภาพันธ์
2507) : 3.

³ปราณี สนิทวงศ์, "การบรรยายหลักการสอน," หน้า 33.

1. การเตรียมการสอนตลอดปี
2. การเตรียมการสอนเป็นรายเดือนและรายสัปดาห์
3. การเตรียมการสอนรายวัน

การเตรียมการสอนตลอดปี เป็นการวางแผนระยะยาว เป็นการเตรียมงานอย่างกว้าง ๆ ว่าเนื้อหาที่จะต้องสอนตลอดปีนั้นมีอะไร ท่อนใดง่ายที่สุดก็สอนก่อนแล้วสอนที่ยากต่อไป ตามลำดับ จัดให้มีความสัมพันธ์ระหว่างวิชาด้วย การแบ่งเนื้อเรื่อนั้นต้องให้พอเหมาะกับเวลา การวางแผนงานตลอดปีควรแบ่งเป็นภาคเรียน การเตรียมการสอนตลอดปีหรือตลอด 1 ภาคเรียนต้องใช้เวลามาก จึงต้องเตรียมล่วงหน้าก่อนเปิดเทอมต้นปี การศึกษาการวางแผนระยะยาวมีหลักที่ควรจัดดังนี้คือ

1. วางความมุ่งหมายและผลที่ต้องการไว้
2. จัดบทเรียนให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของนักเรียน
3. จัดบทเรียนตามลำดับ จากง่ายแล้วค่อย ๆ ยากขึ้นไป
4. จัดเตรียมอุปกรณ์การสอน กิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล
5. จัดให้แผนงานที่วางไว้ยืดหยุ่นได้ เพื่อครูจะได้แก้ไขปรับปรุงให้เป็นประโยชน์แก่การสอน
6. วางแผนการสอน และวิธีดำเนินการสอนให้ละเอียดและชัดเจน
7. กำหนดเวลาให้พอเหมาะกับบทเรียน
8. จัดบทเรียนในวิชาหนึ่งให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ ถ้าเป็นไปได้
9. จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
10. กำหนดเวลาในการประเมินผลการเรียน

การเตรียมการสอนรายเดือนเป็นการแบ่งเนื้อหาวิชาตลอดปี ให้อยู่ลงเป็นเดือน ๆ โดยครูแบ่งงานให้เหมาะสมกับระยะเวลาที่จะสอนในแต่ละเดือน ครูต้องคิดถึงวันหยุดในแต่ละเดือนด้วย เนื้อหาที่จะบรรจุลงต้องกะให้เหมาะสมกับเวลาที่เปิดเรียน

การเตรียมการสอนรายสัปดาห์เป็นการเตรียมล่วงหน้าว่าสัปดาห์นี้จะสอนอะไร

จากไหนถึงไหน ให้เรื่องราวคิดต่อเกี่ยวเนื่อง และจะต้องพิจารณาว่าเนื้อหาของวิชานั้นๆ จะใช้วิธีสอนอย่างไร จะจัดอุปกรณ์และประสบการณ์อะไรให้แก่นักเรียน จะให้นักเรียนทำกิจกรรมอะไรแล้ว และประเมินผลโดยวิธีใด

การเตรียมการสอนรายวันหรือการทำบันทึกการสอน ครูจะต้องเตรียมการสอนล่วงหน้าอย่างรอบคอบ ทุกครั้งที่ทำการสอนคือเตรียมว่าจะสอนอะไร สอนอย่างไร เด็กมีความรู้เดิมอะไรมาแล้วและอะไรที่นักเรียนจะต้องเรียนรู้ต่อไป จะใช้อะไรเป็นอุปกรณ์การสอน จะจัดกิจกรรมอะไร แล้วประเมินผลการเรียนอย่างไร ในการทำบันทึกการสอนครูควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. กำหนดเวลาที่จะสอนให้พอเหมาะกับเนื้อหา
2. กำหนดการสอนตามความมุ่งหมายทั่วไปและความมุ่งหมายเฉพาะของวิชานั้น ๆ
3. ครูต้องเข้าใจเนื้อหาของวิชาที่จะสอนอย่างแจ่มแจ้งและให้ความรู้ความระมัดระวังความสามารถของนักเรียน
4. ควรทราบว่า เด็กมีความรู้อะไรแล้ว และอะไรบ้างที่เด็กควรจะรู้ต่อไป
5. หากวิธีสอนแบบต่าง ๆ เพื่อให้เด็กเข้าใจและสนใจในบทเรียน
6. เลือกอุปกรณ์การสอนที่จะช่วยให้เข้าใจการสอนแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น
7. จัดให้นักเรียนทำกิจกรรมเป็นรายบุคคลและเป็นหมู่ เพื่อความเข้าใจ

ในบทเรียนและมนุษยสัมพันธ์

8. มีการประเมินผลทุกครั้ง เพื่อจะได้แก้ไขข้อบกพร่องต่อไป

อาคม จันทสุนทร เสนอว่า เพื่อให้เด็กเจริญงอกงามในทุกด้านในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ควรจัดกิจกรรมหลาย ๆ อย่างเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้และเราต้องรู้ว่ากิจกรรมชนิดใดจะช่วยปลูกฝังความงอกงามในด้านใดให้กับเด็ก กิจกรรมที่จัดให้เด็กนั้นต้องคำนึงถึงความต้องการและความสนใจของเด็ก เป็นกิจกรรมที่เด็กมีส่วนร่วมด้วยหรือเป็นผู้ทำเอง ทำให้เกิด

¹ ปรานี สนิทวงศ์, "การบรรยายหลักการสอน," หน้า 49-50.

การเรียนรู้ก็คือที่ว่า ที่เด็กจะเป็นผู้รับอย่างเดียว การจัดกิจกรรมของค่านึงถึงความคุ้มค่า
ว่าเป็นกิจกรรมที่คุ้มค่า และเด็กได้รับประโยชน์ในหลาย ๆ ด้าน ครูจึงอาจต้องคิดและ
ทำอุปกรณ์ที่ใช้แล้ว แต่การสอนแต่ละเรื่องแต่ละสถานการณ์

การดำเนินการสอน

การดำเนินการสอน หมายถึง "ขั้นปฏิบัติการสอนจริง ๆ ในห้องเรียน นับตั้งแต่
ครู นักเรียน สื่อการเรียนต่าง ๆ เข้ามาพร้อมกันอยู่ในห้องเรียนเรียบร้อยแล้ว"²

สมบูรณ์ พรรณภาพ และ ชัยโรจน์ ชัยอินคำ ได้กล่าวถึง การดำเนินการสอนเพื่อ
ช่วยให้เกิดการถ่ายโยงการเรียนรู้ ตามคำแนะนำของ เอลเลียส (ELLIS) คือ

1. สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในห้องเรียน ภายในโรงเรียนจะต้องมีลักษณะ
คล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกับสภาพแวดล้อมที่อยู่ภายนอกห้องเรียนหรือภายนอกโรงเรียน นั่นคือ
จะต้องจัดบทเรียนให้มีความคล้ายคลึงกับสภาพที่เป็นจริงของชีวิตภายนอกโรงเรียนให้มากที่สุด
2. ในการสอนควรมุ่งส่งเสริมผู้เรียนได้รับประสบการณ์อย่างกว้างขวาง
ด้วยการให้ผู้เรียนได้สร้างการเรียนรู้ด้วยการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ หลาย ๆ อย่าง ซึ่ง
จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับทั้งความรู้ ความเข้าใจและทักษะอีกด้วย
3. เมื่อต้องการให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวกับมโนทัศน์ (Concept)
และหลักการ (Principle) ควรให้นักเรียนได้รับโอกาสนำเอา มโนทัศน์และหลักการ
เหล่านั้นไปใช้ในการปฏิบัติจริง
4. ส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะในการสังเกต หรือค้นพบข้อเท็จจริงต่าง ๆ
ด้วยตนเอง

¹ อาคม จันทสุนทร, "การจัดกิจกรรมในการสอน," ประชาศึกษา 25 (พฤศจิกายน
2516) : 22 - 26.

² วิชาชาติตรี โยสีดา, "แนวทางการดำเนินการสอนตามหลักสูตรใหม่," มิตรครู
21 (15 สิงหาคม 2521) : 19.

5. คำเนิการสอนอย่างระมัดระวังเพื่อให้แน่ใจว่านักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการสำคัญต่าง ๆ จึงควรมีการตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของนักเรียนเสียก่อน¹

ครูควรเริ่มต้นการสอนด้วยการรู้จักนักเรียนเสียก่อน โดยรู้ถึงปัญหาของนักเรียน แล้วให้คำชี้แนะและสอนตามความสนใจและความต้องการของนักเรียน มีคำกล่าวที่ว่าจุดมุ่งหมายของการสอนนักเรียนไม่ใช่เรื่องของการบอกว่าควรทำอะไรแต่เป็นการช่วยเหลือให้นักเรียนเรียนรู้ว่าอะไรคือปัญหา เพื่อจะได้หลีกเลี่ยงและสามารถวิเคราะห์หาวิธีที่ดีที่สุดเพื่อแก้ปัญหา นั้น²

เพื่อให้เข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น จึงจะนำขั้นตอนการดำเนินการสอนตามการเสนอแนะของ ชาทิชาตรี ซึ่งได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินการสอนไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

- ก. ขั้นเตรียม
- ข. ขั้นลงมือดำเนินการกิจกรรม
- ค. ขั้นสรุปบทเรียน
- ง. ขั้นวัดผล
- จ. ขั้นขยายบทเรียน³

¹สมบูรณ์ พรรณภาพ และ ชัยโรจน์ ชัยอินคำ, จิตวิทยาการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์และท่าปกเจริญผล, 2518), หน้า 403-404.

²Harold P. Adams and Frank G. Dickey, Basic Principles of Student Teaching (New York : American Book Co., 1956), pp. 39 - 40.

³ชาทิชาตรี โยสีคา, "แนวทางการดำเนินการสอนตามหลักสูตรใหม่," หน้า 19.

ก. ขั้นเตรียม เป็นขั้นที่นำเข้าสู่บทเรียน ความมุ่งหมายของการนำเข้าสู่บทเรียนนี้ เพื่อจะทำให้ทำความเข้าใจในเรื่องของจุดมุ่งหมายของการสอน นักเรียนมีโอกาสนำเข้าข้องกับบทเรียนอย่างจริงจัง¹ และเพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจสิ่งที่เรียนใหม่ และเห็นความจำเป็นที่จะเรียนสิ่งที่ครูสอน ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกเรียนสิ่งที่ครูจะสอน ครูทำให้เด็กรู้จักและเข้าใจลักษณะของสิ่งที่เรียน² ซึ่งควรใช้เวลาไม่เกิน 10 นาที โดยเลือกกิจกรรมที่เสนอแนะดังนี้

1. ทบทวนความรู้ประจำวัน โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับบทเรียนที่จะเรียนต่อไป
2. ให้นักเรียนเล่าประสบการณ์หรือเรื่องที่น่าสนใจเกี่ยวกับบทเรียนที่จะเรียน

ต่อไป

3. ทบทวนเรื่องจากบทเรียนที่ผ่านมาในวันก่อน

4. กำหนดหัวข้อ เรื่องและสิ่งที่เรียนในช่วงเวลานี้ และช่วยกันคิดว่าเรื่องนี้เกี่ยวข้องกับอะไรบ้าง

5. ให้อ่านข้อความ บทความเรื่องราวที่เกี่ยวกับสิ่งที่เรียน

6. ให้นักเรียนวิพากษ์วิจารณ์รูปภาพ อุปกรณ์ เครื่องมือหรือสื่อการสอนต่าง ๆ

7. ครูเล่านิทาน เรื่องราว ข่าวหรือเหตุการณ์ที่น่าสนใจที่เกี่ยวข้องให้ฟัง³

ไพฑูริย์ สนิลรัตน์ ได้กล่าวถึงขั้นนำ ไว้ดังนี้

เป็นขั้นของการเปิดหัว ใจเรียน เป็นการเริ่มต้นการบรรยายครั้งใหม่ ผู้สอนจึงควรสอนใหญ่ตรงเวลา เตรียมหัวใจพร้อมเมื่อเขาถึงห้องเรียนแล้ว ควรดูความพร้อมของผู้เรียนควย สร้างความเป็นกันเองกับห้องเรียนควย การคุยซักถาม

¹ นพรัตน์ ผลาพิบูลย์, "The Component Skills of Teaching," เอกสารประกอบคำบรรยายวิชา Curriculum and Instruction in Nursing Education, (อัครสำเนาะ)

² เสนาะ ธรรมครองอาคม, "หลักการสอน," หน้า 4.

³ ชาติชาตรี โยสีคา, "แนวทางการดำเนินการสอนตามหลักสูตรใหม่," หน้า 19.

เรื่องทั่ว ๆ ไปจากผู้เรียนบางคน เมื่อเห็นชั้นเรียนหรือผู้เรียนมีความพร้อมเพียงพอ จึงเริ่มดำเนินการสอน ในการนำเข้าสู่เนื้อหา นั้น ๆ โดยทั่วไป จะเริ่มต้นด้วยการทบทวนการบรรยายในชั่วโมงก่อน เพื่อให้เห็นความต่อเนื่องกันกับเรื่องใหม่ เสร็จแล้วจึงควรบอกคร่าว ๆ ว่าชั่วโมงไหนจะเรียนอะไร บาง แล้วเขียนหัวข้อหลักไว้บนกระดานคำหรือพิมพ์ข้อความแจก เป็นคน¹

ข. ชั้นลงมือดำเนินการ ครูลงมือสอน โดยให้นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและแผนการสอนเป็นแนวทาง ครูควรเลือกเฉพาะกิจกรรมที่เหมาะสมกับบทเรียนแต่ละบท ส่วนใหญ่ให้นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ ครูเป็นผู้ช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ ผิดผิด คั่นคิด อย่าให้นั่งรับฟังจากครูแต่เพียงฝ่ายเดียว

เนื่องจากการเรียนการสอนเนื้อหาวิชาใด ๆ มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เป็นประเด็นสำคัญ เป็นหน้าที่ของครูว่าจะทำอย่างไรให้นักเรียนสนใจ ต่อการที่จะเรียน เอ จี ฮักเฮธ (A.G. Hughes) และ อี เอช ฮักเฮธ (E.H. Hughes) กล่าวว่า "นักเรียนทุกคนต้องการการจูงใจ เพื่อช่วยให้เกิดความสนใจอยากที่จะเรียนต่อไป"²

ในการสอนครูจึงควรปฏิบัติในสิ่งต่อไปนี้

1. การจูงใจ ที่พบเสมอ ๆ ในการเรียนการสอน พอสรุปได้คือ

(ก) การชี้ให้นักเรียนเห็นผลได้ผลดีจากการเรียน เด็กจะเต็มใจเรียนและทำงานหนัก เพื่อการเรียนในสิ่งที่เขาปรารถนา เพราะเขาเชื่อและมีความหวังในจุดมุ่งหมายของเขา ตรงกันข้ามหากเขาไม่เห็นจุดหมายหรือคุณค่าของการเรียนสิ่งนั้น เขาย่อมไม่เต็มใจเรียนในสิ่งนั้นเลย

¹ พงษ์ สันลาภันต์, "การสอนแบบบรรยาย," ใน เอกสารคู่มืออาจารย์ การเรียนการสอน : การสัมมนาอาจารย์ใหม่, เล่ม 2. (กรุงเทพฯ : หน่วยพัฒนาคณาจารย์ ฝ่ายวิชาการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 16.

² A.G. Hughes, and E.H. Hughes, Learning and Testing (London: Longmans, Green and Co., 1959), p.143.

(ข) การชมเชยและการลงโทษ เป็นการจูงใจที่ให้เกิดเกือบเท่า ๆ กันในระยะแรก แต่ต่อมาการชมเชยจะให้เกิดคือเด็กมากกว่า แต่ถึงกระนั้นการชมเชยและการกำหนดนิยามมีผลคือต่อการเรียนรู้ของเด็กมากกว่าการไม่ใช้การจูงใจเลย การชมเชยถือว่าเป็นการให้รางวัล ควรกระทำโดยเปิดเผย การกำหนดเป็นการลงโทษ ควรกระทำเป็นการส่วนตัว

(ค) การให้รางวัลและการลงโทษเป็นการจูงใจเช่นเดียวกับการชมเชยและการกำหนด ซึ่งการให้รางวัลก็ย่อมมีผลคือต่อการเรียนรู้มากกว่าการลงโทษ

(ง) การแข่งขัน ช่วยให้เด็กใช้ความพยายามเพื่อหาทางให้ประสบความสำเร็จในการเรียนมากขึ้น การแข่งขันอาจมีทั้งผลดีและผลเสีย เพราะฝ่ายแพ้อาจเกิดความเสียใจจนใจท้อ ฝ่ายชนะอาจจะหยิ่งผยองได้ การแข่งขันที่มีคุณค่ามากที่สุดคือการแข่งขันกับตนเอง ซึ่งไม่เป็นอันตรายทั้งตนเองและผู้อื่น

(จ) ความสนใจ เด็กจะเต็มใจเรียนในบทเรียนที่ตนเองสนใจเท่านั้น เด็กอาจเรียนรู้โดยไม่รู้ตัว หากครูสามารถเร้าความสนใจเด็กให้สามารถอยู่กับสิ่งที่ครูต้องการสอน ดังนั้นครูจึงไม่ควรเพิกเฉยต่อความสนใจของนักเรียน

(ฉ) ความสำเร็จและความผิดหวัง ความสำเร็จเป็นการจูงใจทางบวก ให้ผลคือบุคคล ความผิดหวังเป็นการจูงใจทางลบ ซึ่งอาจยังความมานะบากบั่นต่อสู้เพื่อให้พบกับความสำเร็จได้เมื่อรู้จักใช้ให้เหมาะสม

(ช) การทราบถึงผลและความก้าวหน้าของตน ความก้าวหน้าเป็นความหวังและเป็นที่ต้องการของนักเรียน ทำให้เขามีกำลังใจเรียนต่อไป

(ซ) การสร้างทัศนคติที่ดีแก่นักเรียน จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ดีว่า ครูควรป้องกันและขจัดทัศนคติที่เลวของนักเรียนให้หมดไป เช่น ความกลัวผิดพลาด ความท้อถอย เป็นต้น ตรงกันข้ามถ้าให้เด็กมีทัศนคติที่เปลี่ยนไปเป็นความเชื่อมั่นในตนเอง ความไว้วางใจ ความปลอดภัยและอื่น ๆ สิ่งเหล่านี้เป็นทวีประกอบสำคัญยิ่งในการเรียนรู้

(ฌ) อุดมคติมีส่วนจูงใจในการเรียน เช่นเดียวกับทัศนคติ เป็นสิ่งที่นักเรียนยึดมั่น เชื่อมั่นในการเรียน ครูจะต้องโน้มน้าวอุดมคติของนักเรียนให้เป็นไปในทางคือการศึกษา เมื่อครูสามารถจูงใจให้เด็กมีทัศนคติ อุดมคติที่ดีแล้ว ถือว่าเป็นแรงจูงใจภายในที่มี

อิทธิพลสูงในการเรียน

(๗) การจูงใจในรูปของการให้งานทำ งานนั้นต้องช่วยให้เกิดทักษะและความรู้แก่เด็ก เหมาะสมกับระดับของนักเรียน มีความชัดเจน มีขอบเขตแน่นอน เป็นที่น่าสนใจ งานนั้นมีครูเป็นผู้กำหนด แต่ควรเป็นสิ่งที่เด็กสนใจ อยากศึกษา เค็มใจทำ การจูงใจวิธีนี้ยากพอสมควร เพราะครูต้องมีหลักสูตรเป็นแนวทางการสอนอยู่แล้ว ถ้าใช้โดยไม่ระมัดระวัง นักเรียนอาจออกนอกแนวทางการสอน¹

2. การเลือกวิธีสอน ความสัมฤทธิ์ผลในการสอนส่วนหนึ่งย่อมขึ้นอยู่กับ การเลือกวิธีการสอนและการใช้สื่อการสอน หากครูขาดความสนใจในการเลือกใช้วิธีการ ถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียนได้เหมาะสมกับเนื้อหา ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสอนแล้ว พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนคงจะไม่ค่อยเต็มที่หรือสมบูรณ์ตามที่คาดหวัง การเลือกวิธีการสอน สื่อการสอนที่เหมาะสมจะเป็นทางหนึ่งที่จะกระตุ้น หรือชักจูงให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ต้องการที่จะศึกษาเพิ่มเติม² การสอนแต่ละครั้งครูอาจจำเป็นต้องใช้วิธีการสอนหลาย ๆ วิธีร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามที่มุ่งหวัง หรือเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจหรือติดตามบทเรียนได้ทัน กรณีเช่นนี้ครูจำเป็นต้องรู้ว่าจะได้รับผลเช่นใดจากวิธีการสอนแต่ละวิธี จะใช้วิธีใด เมื่อใด เป็นต้น³

แครี บี เลนเบิร์ก (Carrie B. Lenburg) กล่าวถึงวิธีการสอนที่ใช้ในโรงเรียนพยาบาลในแง่ที่ว่าควรเป็นแบบใหม่และมีการเปลี่ยนแปลงมากกว่าใช้แบบเดิม คือวิธีบรรยายแล้วสาธิตให้ดู ทั้งนี้เพื่อช่วยให้นักเรียนมีความสนใจ จูงใจในการเรียนให้มากขึ้น⁴

¹ สมบูรณ์ พรหมภาพ และ ชัยโรจน์ ชัยอินคำ, จิตวิทยาการศึกษา, หน้า 421-431.

² สมคิด รัชศาสตร์ และ ประนอม โสทนานนท์, การจัดการเรียนการสอนในคลินิก [ม.ป.ท., 2521], หน้า 37.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 38.

⁴ Carrie B. Lenburg, Open Learning and Career Mobility in Nursing (Saint Louis : The C.V. Mosby Co., 1975), p.172.

หลักการ เลือกวิธีการสอนและใช้วิธีการสอนโดยสรุปมีดังนี้คือ

- ก) วิธีการสอนนั้นจะต้องเหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาวิชา
- ข) วิธีการสอนนั้นจะต้องคัดแปลงให้เข้ากับความสามารถของเด็ก
- ค) วิธีการสอนควรเป็นไปตามหลักทางจิตวิทยา โดยเฉพาะเรื่องของการจูงใจที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการเรียนรู้ที่ครูควรคำนึงถึง
- ง) วิธีการสอนจะต้องเหมาะสมกับบุคลิกลักษณะของครูและความสามารถพิเศษที่มีอยู่ในตัวครู
- จ) วิธีการสอนควรเลือกและคัดแปลงเทคนิคที่ใช้ให้เข้ากับบุคลิกลักษณะของตนเองตามวัตถุประสงค์และตามเนื้อหาวิชาที่สอน¹

3. การถามคำถาม เครื่องมือที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่จะทำให้เกิดกระบวนการคิดและเกิดการเรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ ใดคือ คือ คำถาม เพราะคำถามสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้หลายระดับ ตั้งแต่ระดับความจำจนถึงระดับประยุกต์ วิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมิน ชนิดของคำถามมีหลายแบบ ในที่นี้จะไม่กล่าวถึง แต่จะเสนอหลักบางประการที่ผู้สอนควรตระหนักในการถามคำถาม คือ

(ก) ควรให้เวลาผู้เรียนคิดตอบปัญหาถ้าเป็นคำถามกว้างควรให้เวลาคิดประมาณ 15 ถึง 30 วินาที ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความยากง่ายของคำถามเป็นราย ๆ ไป

(ข) คำถามไม่ควรเฉพาะเจาะจงให้ผู้หนึ่งผู้ใดตอบ เพราะผู้เรียนคนอื่น จะไม่คิดตอบแต่คอยฟังคำตอบของเพื่อนร่วมชั้น

(ค) ควรเริ่มถามจากคำถามที่ง่าย คำถามควรง่าย ชัดเจน และถามเพียงครั้งเดียว ไม่จำเป็นอย่าทวนคำถามอีก

(ง) ปรับปรุงคำถามให้เข้าใจดีขึ้น เมื่อให้เวลาแล้วผู้เรียนยังไม่ตอบ อาจเป็นเพราะไม่เข้าใจคำถาม ผู้สอนควรปรับปรุงคำถามใหม่ที่มีความหมายเหมือนกันหรือ

¹Heidgerken, Teaching and Learning in School of Nursing, pp.418 - 421.

อธิบายให้กระจ่างขึ้น

- (จ) ปรับปรุงคำถามให้ฉายเขาถ้านักเรียนยังไม่ตอบ
- (ฉ) ไม่ควรทวนคำตอบของนักเรียนโดยไม่จำเป็น เพื่อให้ผู้เรียนสนใจคำตอบของเพื่อน
- (ช) ถ้าผู้เรียนตอบไม่ได้จริง ๆ ผู้สอนไม่ควรตอบคำถาม แต่แนะนำวิธีให้นักเรียนไปค้นคว้าหาคำตอบนั้น ๆ เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักรับผิดชอบ แสวงหาความรู้โดยตัวตนเอง¹

ค. ขั้นสรุป เป็นการรวบรวมสิ่งที่ได้เรียนไปแล้วทั้งหมด จะช่วยให้นักเรียนรูว่าตนเองได้เรียนอะไร และประสบผลสำเร็จมากน้อยแค่ไหน วิธีที่ดีคือให้นักเรียนเป็นผู้สรุปเพื่อนักเรียนจะได้ค้นพบสิ่งใหม่ ๆ ควบตนเอง เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนได้คิด ครูอาจทบทวนเรื่องต่าง ๆ ให้นักเรียนเป็นผู้ตอบ ให้นักเรียนทดลองปฏิบัติหรือแก้ปัญหาตามที่ได้เรียนมา หรือครูเป็นผู้สรุป แต่วิธีนี้ควรใช้แต่น้อย ใช้เวลาสรุปประมาณ 5 ถึง 10 นาที²

ง. ขั้นวัดผล ครูดำเนินการวัดผลตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน ซึ่งจะมีกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. ครูสังเกตการปฏิบัติ (พฤติกรรม) ของนักเรียน การสังเกตนี้ทำไปพร้อมๆ กับการสอนตลอดเวลาในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรม
2. สัมภาษณ์ อาจจะมีทั้งขณะปฏิบัติกิจกรรมหรือภายหลังจากสรุปบทเรียนแล้วก็ได้
3. ทดสอบ อาจจะเป็นการปฏิบัติหรือสอบข้อเขียนก็ได้

¹ เฉลิม วราวิทย์ และ สมคิด แก้วสนธิ, "การสอนแบบกลุ่มย่อย," ใน คู่มืออาจารย์ : ด้านการเรียนการสอน, ไพฑูรย์ สินดารัตน์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 105 - 106.

² พคุณ ศิริวรรณ, "คุณครูคนใหม่," มิตรครู 21 (31 สิงหาคม 2521) : 52.

จ. ชั้นขยายบทเรียน ครูอาจเลือกวิธีใดวิธีหนึ่งหรือหลายวิธีตามความเหมาะสมกับบุคคลและเวลา ดังนี้

1. ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดท้ายบทเรียน
2. ให้นักเรียนไปค้นคว้าเพิ่มเติม
3. ให้นักเรียนเขียนบทความ
4. ให้นักเรียนสาธิต แสดงผลงานตามโอกาสที่มี
5. ให้จัดนิทรรศการตามโอกาส

การประเมินผล

การประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียนและผู้สอนอย่างต่อเนื่องกันสม่ำเสมอ นับเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการให้การศึกษา เพราะการวัดผลและการประเมินผลเป็นการให้คำตอบว่าการดำเนินการสอนประสบผลสำเร็จในสิ่งที่มีมุ่งหมายหรือไม่เพียงไร การดำเนินการสอนมีผลให้ผู้เรียนเจริญก้าวหน้าในทันใด อย่างไร การสอนของครูมีจุดบกพร่องที่ควรปรับปรุงแก้ไขที่จุดไหน มากน้อยเพียงไร และเพื่อให้การประเมินผลเป็นไปควยก็ควรยึดหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. กำหนดความมุ่งหมายของการประเมินผลให้ชัดเจน
2. เลือกเครื่องมือในการวัดให้สอดคล้องเหมาะสมกับสิ่งที่จะวัด ให้ได้ผลตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้
3. ประเมินผลจากการสอบวัด ทรววัดหลาย ๆ ด้าน
4. ศึกษาถึงข้อดีข้อเสียของเครื่องมือที่ใช้ในการวัด
5. ระมัดระวังข้อผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้น ข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นเช่น เนื่องจากการสุ่มตัวอย่าง หรือจากเครื่องมือที่ใช้วัด
6. ประเมินผลไคมาแล้วควรจะได้นำผลนั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่¹

¹ไพศาล หวังพานิช และ คนอื่น ๆ, พัฒนาการวัดผล, (ม.ป.ท., 2509),

การประเมินผลการศึกษามีหน้าที่สำคัญ 5 อย่าง คือ

1. ช่วยให้ผู้เรียนตระหนักว่าเขาควรมีการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาในพฤติกรรมของตนเองอย่างไร (Feedback)
2. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจเมื่อเขากระทำในสิ่งที่ควรกระทำ (Reinforcement)
3. เป็นพื้นฐานของการตัดสินใจของผู้เรียนว่าเขามีความพร้อมในการเรียนวิชาใด และวิชาใดที่เขาต้องได้รับการช่วยเหลือแก้ไข หรืองานใด วิทยาลัยแห่งใดที่เขาควรจะไปทำหรือเรียนใด ซึ่งหมายถึงเป็นการแนะแนวการศึกษา
4. ช่วยให้ครูตัดสินใจว่าการสอนของครูนั้นเหมาะสมดีพอหรือไม่ (Feedback to Teacher)
5. เป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารใช้ในการตัดสินใจต่าง ๆ¹

การวัดผลทำได้หลายวิธี และมักใช้วิธีการต่าง ๆ หลายวิธีร่วมกัน เพื่อจะได้ทราบและเกิดความเข้าใจในตัวเด็ก และพฤติกรรมของเด็กได้ง่าย โดยเฉพาะวิธีการใช้แบบทดสอบต่าง ๆ ซึ่งเป็นวิธีการตามแนวความคิดใหม่ที่มีความสำคัญ ทั้งในความรู้และความรู้ และหาข้อมูลต่าง ๆ ในทางจิตวิทยา² การเขียนวัตถุประสงค์ของการสอนให้แจ่มแจ้งจะช่วยให้สามารถเลือกวิธีการทดสอบได้ถูกต้อง การทดสอบจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสอนนั้น จึงจะเป็นสิ่งใหม่ประเมินผลการสอนและการเรียนได้ว่าสัมฤทธิ์ผลมากน้อยเพียงใด³

¹Ernest R. Higard, and Willard B. Spalding, Educational Psychology (New York : Harcourt, Brace & World, 1963), p.539.

²สุกิจ เหล่าสุนทร, จิตวิทยาการศึกษา (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เคล็คไทย, 2518), หน้า 104.

³อาคม จันทสุนทร, "การจัดกิจกรรมในการสอน," มิตรครู 28 (1 กรกฎาคม 2520) : 20.

ครูอาจารย์ควรต้องใช้การสอบไปเป็นเครื่องกระตุ้นและจูงใจการเรียนให้นักเรียนมีประสิทธิภาพในการเรียนมากขึ้น เร็วขึ้นและมีระดับสูงชันกว่าเดิม ครูที่มีประสบการณ์มากจะไม่พยายามแยกการสอบกับการสอนออกจากกัน เช่น ขณะที่ทำการสอนก็ต้องการถามซึ่งก็คือการสอบปากเปล่าสลับไปพร้อม ๆ กันด้วย และหลังจากการสอบแต่ละครั้งครูที่ฉลาดจะไม่เก็บข้อสอบและผลการสอบไว้เฉย ๆ แต่จะนำข้อสอบนั้นมาเฉลยและชี้แจงให้นักเรียนทราบ และเมื่อมีเวลาว่างก็นำกระดาษคำตอบมาวิเคราะห์หาความยากง่าย และอำนาจจำแนกเพื่อพัฒนาข้อสอบ และนำผลการสอบไปปรับปรุงการสอนต่อไป¹

การประเมินผลเพื่อวางแผนหรือปรับปรุงวิธีสอนให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน เรียกว่า การประเมินผลความก้าวหน้า (Formative Evaluation) ซึ่งในขอบข่ายของการประเมินผลการเรียน การประเมินผลความก้าวหน้า หมายถึง การประเมินผลระหว่างภาคเรียน หรือการประเมินผลระหว่างการสอนยังคงดำเนินอยู่ เพื่อมุ่งตัดสินคุณค่าเบื้องต้นของการสอนหรือการเรียน อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงวิธีการสอนเพื่อก่อให้เกิดผลดียิ่งขึ้น ตัวอย่างการประเมินผลแบบนี้ได้แก่การสอบย่อยประจำหน่วยบทเรียน การสอบกลางภาคเรียนที่มุ่งให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่ผู้เรียนเพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง ตลอดจนให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้สอน เพื่อปรับปรุงวิธีการจัดประสบการณ์การเรียนแก่ผู้เรียนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น² นอกจากนี้การประเมินผลแบบนี้ช่วยให้ครูและผู้บริหารตัดสินใจอย่างถูกต้อง เพื่อที่จะปรับปรุงโปรแกรมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล³ การประเมินผล

¹ชวาล แพทย์กุล, เทคนิคการวัดผล (กรุงเทพฯ 2 : สำนักพิมพ์พัฒนาพานิช, 2516), หน้า 29.

²สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, "หลักการวัดและประเมินผล," ใน เอกสารคู่มืออาจารย์ กานการเรียนการสอน : การสัมมนาอาจารย์ใหม่ ปี 2522, เล่ม 2 (กรุงเทพฯ:หน่วยพัฒนาอาจารย์ ฝ่ายวิชาการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 3.

3

Popham W. James, ed., Evaluation in Education, (California: McCuttrham Publishing, 1974), p. 298.

การเรียนรู้หลังจากการสอบตัดสินผู้ทดลองอย่างสมบูรณ์แล้ว เรียกว่าการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ซึ่งหมายถึงการตัดสินคุณค่าหรือระดับสัมฤทธิ์ผลสะสมของผู้เรียนหลังการสอบตัดสินผู้ทดลองแล้ว โดยแก่ การสอบไล่ประจำภาคเรียน โดยมุ่งใช้เป็นข้อมูลเพื่อจัดอันดับคะแนนของผู้เรียน เป็นต้น¹

ปรัชญาการวัดมี 2 แบบ คือ การวัดอิงกลุ่ม (Norm Referenced Measurement) และการวัดอิงเกณฑ์ (Criterion Referenced Measurement) การวัดอิงกลุ่มเป็นการวัดที่ขึ้นอยู่กับเกณฑ์มาตรฐานสัมพัทธ์ (A Relative Standard) หรือพฤติกรรมของกลุ่มเป็นสำคัญ มุ่งระบุนหาความแตกต่างระหว่างผู้เรียนและเป็นแรงกระตุ้นสำคัญที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้แบบแข่งขันระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง ส่วนการวัดอิงเกณฑ์นั้นเป็นการวัดที่ขึ้นอยู่กับเกณฑ์มาตรฐานที่ให้คำนิยามไว้แน่ชัดล่วงหน้าเป็นสำคัญ มุ่งที่จะประเมินว่าผู้เรียนสามารถหรือไม่สามารถทำอะไรได้บ้าง และมุ่งผลักดันให้เกิดการเรียนรู้แบบเกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างแนวคิดทั้งสอง² ซึ่งตามหลักการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ ผู้สอนควรเลือกแนวคิดหรือปรัชญาการวัดที่เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายและผู้สอนมักจะเลือกใช้แนวคิดทั้งสองแบบเป็นแนวทางในการประเมินว่าการเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายเพียงใด³

นอกจากนี้ ประคอง กรรณสูต ไค้เสนอว่า การตัดสินให้คะแนนมี 2 แบบ คือ แบบอิงกลุ่มและอิงเกณฑ์ การตัดสินให้คะแนนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในชั้นอุดมศึกษาไม่ควรจะใช้เฉพาะแบบใดแบบหนึ่งเท่านั้น ควรจะใช้ทั้งสองแบบร่วมกันจึงจะทำให้คะแนนมีความหมายยิ่งขึ้น ผลการสอบไม่ได้แสดงเฉพาะระดับความสามารถของผู้สอบเทียบกันในกลุ่ม แต่จะมีผลติดตามต่อไปด้วย ผู้สอนจึงควรคิดอย่างรอบคอบ ใจหลาย ๆ วิธีในการตัดสิน

¹ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, "หลักการวัดและประเมินผล," หน้า 4.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 6.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 11.

ไต่คะแนน¹

ในการศึกษาพยาบาล การประเมินผลตามแนวคิดของมอเคอร์ บี มีวซ์ (Maude B. Muse) ควรเป็นดังนี้

1. เป็นการวางแผนร่วมกัน
2. มีเหตุผล
3. เป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ
4. เป็นโปรแกรมการประเมินผลที่ทำไว้วงหน้า สามารถยืดหยุ่นได้
5. ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น
6. ผู้เรียนประเมินผลตนเองได้เหมาะสม²

ปัจจุบันการประเมินผลที่ใช้กันในการศึกษาพยาบาล มีดังนี้

1. การทดสอบทุกวันหรือทำบ่อย ๆ ทั้งวิธีปากเปล่าและข้อเขียน
2. การทดสอบในบางสภาพการณ์
3. การทดสอบไล่ปลายปี เพื่อรวมเนื้อหาในรายวิชา ในหน่วยวิชา หรือ

ในประสบการณ์ในคลินิก

4. การทดสอบก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติในคลินิก
5. การทดสอบก่อนสำเร็จการศึกษา
6. การทดสอบเพื่อขึ้นทะเบียนประกอบโรคศิลป์³

¹ประคอง กรรณสูต, "คะแนนและการตีความหมาย," ใน เอกสารคู่มืออาจารย์
 คำนการ เรียนการสอน : การสัมมนาอาจารย์ใหม่, เล่ม 2. (กรุงเทพ : หน่วยพัฒนา
 ณาจารย์ ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 2.

²Maude B. Muse, Guiding Learning Experience: Principles of
 Progressive Education Applied to Nursing Education, p.338.

³Ibid., p.347.

New York: The Mc Millan Co.,
 1950.

การสำรวจการวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

ค.ศ. 1978 ในอาฟกานิสถาน แฟร์ซิล แฟรงก์ หลุยส์ (Fairchill Frank Louis) ได้สร้างแบบแสดงรายการ (Catalog) ความสามารถด้านการสอนเพื่อนำมาใช้สำหรับเป็นแนวทางในการฝึกอบรมครูชั้นประถมศึกษาก่อนเข้าปฏิบัติงานและในขณะประจำการ แบบแสดงรายการนี้ได้มาโดยการ สัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตรและเป็นผู้จัดทำโครงการตำรา เขียนคำแนะนำการสอนสำหรับครูและจากครูในโรงเรียนประถมศึกษาที่สำเร็จใหม่ ซึ่งเป็นผู้ใช้คำแนะนำการสอนนั้น สรุปความสามารถด้านการสอนของครูควรมี 7 อย่างคือ

1. วางแผนโปรแกรมการสอน (Plans)
2. นำโปรแกรมการสอนนั้นไปใช้ (Implements)
3. ประเมินผลโปรแกรมการสอน (Evaluates)
4. กระตุ้นให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ (Creative)
5. ค้นหาเทคนิควิธีต่าง ๆ เพื่อช่วยกระตุ้นความคิดนักเรียน (Inquiry)
6. นำบทเรียนมาสัมพันธ์กับประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมของนักเรียน
7. การสอนที่นักเรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ (Relevance)¹

ค.ศ. 1961 ริชาร์ด แอล ทุเนอร์ (Richard L. Turner) กับ นีโคลาส เอ แพททู (Nicholas A. Fattu) ทำการวิจัยเรื่องความสำคัญของการศึกษาวิชาครู โดยมีสมมติฐานการวิจัยว่าวิชาชีพโลกก็ตาม วิชาชีพจะมีคุณค่าและเจริญงอกงามได้ก็ขึ้นอยู่กับผู้เป็นเจ้าของวิชาชีพนั้น และผู้ที่ถูกคัดเลือกเข้ามาอยู่ในวิชาชีพนั้นจะมีความชำนาญ ปฏิบัติงานได้ดีกว่ากลุ่มบุคคลที่ไม่ได้อยู่ในวิชาชีพนั้น สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

¹Fairchill Frank Louis, "A Catalog of Teaching Competencies for the Preservice and Inservice Training of Primary Teachers in Afghanistan," Dissertation Abstracts 39 (July 1978) : 235-A.

1. ครูที่ได้รับการศึกษาวิธีการสอนด้วยการฝึกภาคปฏิบัติจะทำงานในวิชาชีพครู คิดดีกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาค่านี้นมาเลย
2. ผู้ที่สำเร็จปริญญาตรีจากหลักสูตรวิชาครู จะทำงานในวิชาชีพครูแตกต่าง และดีกว่าผู้ที่สำเร็จจากสาขาวิชาอื่น
3. ครูที่มีประสบการณ์การทำงานมา 1 ปี ปฏิบัติงานแตกต่างและดีกว่าผู้ที่ไม่มีประสบการณ์การทำงานเลย
4. ครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 3 ถึง 5 ปี ทำงานในวิชาชีพครูแตกต่าง และดีกว่าผู้ที่ไม่มีประสบการณ์การทำงาน 1 ปี
5. ครูที่มีประสบการณ์การสอน ทำงานในวิชาชีพครูแตกต่างและดีกว่าผู้ที่ไม่มีประสบการณ์การสอน
6. ครูของโรงเรียนในตำบลใหญ่ที่ได้รับการอบรมวิชาครู (Inservice Teacher Education) ทำงานในวิชาชีพครูแตกต่างและดีกว่าครูของโรงเรียนในตำบลเล็ก¹

ค.ศ.1971 วิลเลียม คาเนียล ไฟแนน (William Daniel Finan) ได้วิเคราะห์หัตถบาทของครูประจำชั้นโดยการเปรียบเทียบความคิดเห็นในบทบาทที่แท้จริงกับบทบาทในอุดมการณ์ของครูโรงเรียนรัฐบาลในชุมชนที่อยู่ในตัวเมืองที่มีพลเมืองไม่ต่ำกว่า 90,000 คน ข้อมูลมาจากการส่งแบบสอบถามให้ครูในโรงเรียนนิวตัน จำนวน 894 คน เป็นผู้ตอบ แบบสอบถามมี 2 ตอน ตอนแรกเกี่ยวกับการมอบหมายงานด้านการสอนและการประเมินภาระหน้าที่ด้านการสอนของครู ตอนที่สองเป็นการวิเคราะห์หัตถบาทที่เป็นจริงในปัจจุบันและการประเมินบทบาทในค่านที่ไม่ควร เป็นความรับผิดชอบของครูประจำชั้นและ

¹Richard Turner, and Nicholas A. Fattu, "Skill in Teaching, Assessed on the Criterion of Problem Solving," Bulletin of the School of Education 37 (May 1961):1-29, "Quoted in" Robert W. Richey, Planning for Teaching, 4th ed. (New York:McGraw-Hill Book Co., 1968), p.68.

บทบาทในอุดมการณ์ของครู สรุปผลการวิจัยไว้ว่า

1. ครูชายมีความเห็นว่าการเป็นผู้แนะนำความรู้ การนิเทศงานนักเรียน ที่บ้าน การทบทวนตำรา การทำหน้าที่บรรณารักษ์ การติดต่อสื่อสารกับกลุ่มบุคคลภายนอก การนิเทศงานนักเรียนตลอดคืน ไม่ควร เป็นบทบาทของครูประจำชั้น
2. ครูที่มีประสบการณ์ทำงาน 1 ถึง 7 ปี ไม่เห็นด้วยกับความคิดเห็นของ ครูที่มีประสบการณ์ทำงาน 15 ปีขึ้นไป ในเรื่องเกี่ยวกับหน้าที่รับผิดชอบที่ไม่ควร เป็นบทบาท ของครูประจำชั้น
3. ครูที่มีคุณวุฒิปริญญาตรีกับครูที่มีคุณวุฒิปริญญาโท ให้เหตุผลเกี่ยวกับการ กำหนดบทบาทของครู ในงานการจัดบริหารการศึกษาฝึกหัดครูไม่แตกต่างกัน¹

พ.ศ. 2511 สืบสวัสดิ์ สายสมร ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความคิดเห็น ของครูที่มีวุฒิและไม่มีวุฒิทางครู ในโรงเรียนราษฎร์ เกี่ยวกับการสอนและการทำงานในตำแหน่ง ต่าง ๆ ใ้ค้แก่วิธีการสอน การทำงานร่วมกับอาจารย์ใหญ่ เหตุที่มาเป็นครู ความสัมพันธ์ ระหว่างครูที่มีวุฒิและไม่มีวุฒิทางครู การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม โดยส่งไปให้ครูโรงเรียนราษฎร์ จำนวน 15 แห่ง รวม 200 ฉบับ ได้รับ คืน 128 ฉบับ สรุปผลการวิจัยไว้ว่า ครูที่มีวุฒิและไม่มีวุฒิทางครู ต่างเห็นพ้องกันว่า การสอน ที่ถูกวิธีคือต้องมีการอธิบาย มีอุปกรณ์ สาธิตให้นักเรียนดู ครูต้องมีความยุติธรรมในการให้ คะแนน ต้องเตรียมการสอน ใช้จิตวิทยาช่วยในการสอนและปกครองนักเรียน

จากการวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะไว้ว่า กระทรวงศึกษาธิการ ควรจัดการอบรมด้าน วิชาการต่าง ๆ เกี่ยวกับครูและโรงเรียน จัดให้มีการสัมมนาอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

¹William Daniel Finan, "An Analysis of the Roles of the Classroom Teacher : A Comparison of the Actual Roles and the Ideal Roles as Perceived by Public School Teachers in an Urban Community," Dissertation Abstracts 32 (December 1971) : 2943 - A.

เพื่อให้ครูมีโอกาสปรึกษาหารือกัน และแสดงความคิดเห็น สำหรับผู้ที่จะเป็นครูจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาการศึกษาดีพอสมควร ควรให้ครูไปสอนในวิชาที่ครูแต่ละคนถนัด ครูควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อเพิ่มพูนวิถะฐานะของครูเอง¹

พ.ศ. 2516 สายหยุด นิยมวิภาต ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาวิชาพยาบาลโสต ศัลยศาสตร์ ระดับอุดมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบถึงการจัดการเรียน การสอนวิชาการพยาบาลอายุรศาสตร์ ศัลยศาสตร์ที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน วิธีดำเนินการวิจัย โดยส่งแบบสอบถามไปให้อาจารย์พยาบาลที่สอนวิชาการพยาบาลโสต-ศัลยศาสตร์ ใน สถานศึกษาพยาบาลระดับปริญญาตรี 4 แห่ง และระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า 13 แห่ง ทั้งในกรุงเทพและส่วนภูมิภาค ผลการวิจัยสรุปได้หลายข้อ แต่ในที่นี้จะเสนอเป็นบางข้อที่สำคัญ และเกี่ยวข้องกับ การวิจัยครั้งนี้คือ

อาจารย์สอนวิชาการพยาบาลอายุรศาสตร์และศัลยศาสตร์ส่วนใหญ่เป็น พยาบาลและเป็นพยาบาลระดับปริญญาตรี เวลาที่ใช้สอนส่วนมากมีความเห็นว่าเป็นเพียงพอ การเตรียมการสอนส่วนมากผู้สอนแต่ละคนเตรียมบทสอนของตนเอง และแบ่งกันคนละหน่วย มากน้อยตามความเหมาะสม การสอนนิยมใช้สิ่งช่วยในการสอนโดยใช้วิธีการศึกษาเฉพาะ กรณีนี้อาจใช้คู่มือพยาบาลประกอบ ผู้สอนส่วนมากนิยมใช้วิธีการสอนแบบบรรยายมากกว่า วิธีอื่น การวัดผลใช้หลายวิธี วิธีที่นิยมมากที่สุดคือการใช้ข้อทดสอบแบบปรนัย รองลงไป ใช้ข้อทดสอบแบบปรนัย การเขียนรายงาน การทำภาคินิพนธ์ ส่วนน้อยที่สุดใช้การสอบ ปากเปล่า และมีข้อเสนอแนะว่าอาจารย์ผู้สอนควรแนะนำนักศึกษาให้รู้จักคนควาวิชาการ จากวารสารให้มากขึ้น และส่งเสริมให้นักศึกษาได้ศึกษาจากบทเรียนด้วยตนเอง ผู้รับผิดชอบ และผู้สอนควรวางแผนร่วมกันแล้วหาอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนให้

¹ สืบสวัสดิ์ สายสมร, "การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีวุฒิและไม่มีวุฒิ ทางครู ในโรงเรียนราษฎร์เกี่ยวกับการสอนและการทำงาน," (วิทยานิพนธ์ปริญญา ครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2511)

มากขึ้น ผู้สอนควรมีวิธีการสอนแบบอื่น ๆ ร่วมด้วย และควรมีการวางแผนเตรียมการสอน
รวมกัน¹

จากการสำรวจการวิจัยต่าง ๆ ที่เสนอมานี้สรุปได้ว่า ในเรื่องการสอน ผู้ที่
ทำหน้าที่สอนควรมีความรู้ด้านวิชาครู มีประสบการณ์ในการทำงานและประสบการณ์ในการ
สอน จึงจะปฏิบัติงานในบทบาทและหน้าที่ของครูได้ดี ความสามารถหรือบทบาทคณาจารย์สอน
ของครูประกอบด้วยเรื่องการวางแผนเตรียมการสอน การรู้จักนำแผนการสอนไปใช้
ในการสอนควรมีการอธิบาย มีอุปกรณ์ต่าง ๆ สดุดิให้นักเรียนดู รู้จักกระตุ้นให้นักเรียน
เกิดความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ครูยังต้องมีการประเมินผลการเรียนการสอนอีกด้วย
ดังนั้น ทฤษฎี หลักการและรายงานการวิจัยดังกล่าวจึงนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา
ถึงกิจกรรมการสอนของอาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาลในเขตกรุงเทพมหานคร.

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹สายหยุด นิยมวิภาต, รายงานการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาวิชาการพยาบาล
โสต-ศัลยศาสตร์ระดับอุดมศึกษา (ขอนแก่น: คณะพยาบาลศาสตร์, 2516)